ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคปัญญาประดิษฐ์

Creative Leadership in the Age of Artificial Intelligence

ปิยธิดา คำพันธุ์
วิทยาลัยพณิชยการเชตุพน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในบริบทของสังคมยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม เทคโนโลยี และรูปแบบการบริหารจัดการในทุกภาคส่วนอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะบทบาทของผู้นำที่ต้องปรับเปลี่ยนจากการเป็นผู้ควบคุมไปสู่การเป็นผู้ส่งเสริมการคิดนอกกรอบและการขับเคลื่อนนวัตกรรมอย่างมีวิสัยทัศน์ บทความได้นำเสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง อาทิ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำผู้รับใช้ และทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ พร้อมทั้งวิเคราะห์บริบทของสังคมที่ขับเคลื่อนด้วย AI และทักษะที่ผู้นำควรมี เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ ความฉลาดทางอารมณ์ และความสามารถทางเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังอภิปรายถึงบทบาทของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการจัดการการเปลี่ยนแปลง สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ และตัดสินใจเชิงจริยธรรม รวมถึงแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำในภาคการศึกษา ภาคธุรกิจ และภาครัฐ บทความเสนอว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นกุญแจสำคัญที่องค์กรต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อสามารถอยู่รอด เติบโต และแข่งขันได้ในยุค AI อย่างยั่งยืนและมีจริยธรรม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, สังคมยุค AI, ทักษะผู้นำ

Abstract

This article explores creative leadership within the context of an AI-driven society, which is rapidly transforming social structures, technologies, and management approaches across all sectors. The role of leadership is shifting from command and control to one that fosters out of the box thinking and drives innovation with vision. The article presents relevant theories and concepts, such as transformational leadership, servant leadership, and creative leadership theory, while analyzing the AI-driven societal context and essential leadership competencies, including critical thinking, emotional intelligence, and technological fluency. Furthermore, it discusses the role of creative leadership in managing change, fostering a learning culture, and making ethical decisions. It also outlines strategies

for cultivating creative leadership in education, business, and public sectors. The article argues that creative leadership is a critical capability that organizations must urgently develop to survive, thrive, and compete sustainably and ethically in the age of AI.

Keywords: Creative Leadership, AI-driven Society, Leadership Skills

บทนำ

สังคมโลกในยุคปัจจุบันที่มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีมีอย่างต่อเนื่องและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆในสังคมอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารหรือผู้นำในทุกภาคส่วนในสังคมต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา นวัตกรรมและเทคโนโลยีรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ที่กำลังมีบทบาทสำคัญ และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและโครงสร้างการทำงาน ส่งผลให้ผู้นำต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ควบคุมสู่การเป็นผู้จุดประกายความคิดสร้างสรรค์ และขับเคลื่อนนำพาการเปลี่ยนแปลงอย่างมีวิสัยทัศน์

สังคมยุค AI ไม่ใช่เพียงสังคมที่ดำเนินไปด้วยเทคโนโลยีเพียงเท่านั้น แต่ยังเป็นสังคมที่ต้องการผู้คนที่มีสามารถในการปรับตัวได้ไว มีความคิดสร้างสรรค์และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตาม การดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งพาข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ไปกับการทำงานโดยใช้ระบบอัตโนมัติ และตัดสินใจบนพื้นฐานของอัลกอริธึม ล้วนเป็นปัจจัยหลักที่ท้าทายความสามารถของผู้นำในภาคใหม่ การเป็นผู้นำในยุคนี้จึงต้องมีความยืดหยุ่นสูง กล้าคิดนอกกรอบ และพร้อมเปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Creative Leadership) จึงเป็นแนวคิดที่จำเป็นอย่างยิ่งในบริบทดังกล่าว โดยผู้นำเชิงสร้างสรรค์คือผู้ที่ต้องสามารถผสมผสานจินตนาการร่วมกับวิสัยทัศน์ เพื่อออกแบบแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหา ขับเคลื่อนนวัตกรรม และเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กรหรือชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ Alshammari (2025) ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรผ่านการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล โดยการส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรมและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในบริบทของสังคมยุค AI โดยเน้นให้เห็นถึงความจำเป็นของการพัฒนาทักษะผู้นำรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและความคาดหวังของสังคม ตลอดจนเสนอแนวทางในการส่งเสริมภาวะผู้นำที่สามารถตอบสนองต่อความท้าทายของยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Creative Leadership) หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการคิดนอกกรอบ สร้างแนวทางใหม่ และกระตุ้นให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาแนวคิดหรือวิธีการใหม่ที่มีคุณค่าในองค์กร โดยองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 1) ความคิดสร้างสรรค์ 2) การจูงใจและสร้างแรงบันดาลใจ 3) วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม และ 4) การสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง (Puccio, Murdock & Mance, 2011) นอกจากนี้ สุชาติ อ่อนวงษ์ (2564) ได้เสนอว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในบริบทไทยควรควบคู่กับคุณธรรม ความสามารถในการสื่อสาร และการรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย เพื่อสร้างความไว้ใจและความร่วมมือในทีม องค์กรที่มีผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะสามารถปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในช่วงที่โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงจากเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว

ทฤษฎีภาวะผู้นำ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ 1) ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ซึ่ง Bass & Avolio (1994) เสนอว่าผู้นำจะต้องเป็นแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้ผู้ตามมีความต้องการพัฒนาตนเองและเปลี่ยนแปลงตนเองสู่ศักยภาพสูงสุด 2) ทฤษฎีภาวะผู้นำผู้รับใช้ (Servant Leadership) โดย Greenleaf (1977) เน้นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการรับใช้และพัฒนาผู้ตามก่อนผลประโยชน์ของตนเอง และ 3) ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Creative Leadership Theory) ซึ่งเน้นการหลอมรวมระหว่างทักษะด้านการจัดการและการคิดสร้างสรรค์ (Puccio et al., 2011) ทฤษฎีเหล่านี้ล้วนตอกย้ำความสำคัญของการเป็นผู้นำที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง พร้อมสร้างคุณค่าใหม่อย่างยั่งยืนในองค์กร

แนวคิดเกี่ยวกับสังคมยุค AI (AI-driven society) ชี้ให้เห็นถึงบริบทที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันและการดำเนินงานในองค์กร ตั้งแต่การวิเคราะห์ข้อมูล การตัดสินใจ ไปจนถึงการบริการลูกค้า ส่งผลให้องค์กรต่าง ๆ ต้องเผชิญกับ Digital Transformation หรือการเปลี่ยนแปลงเชิงดิจิทัลอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลต่อรูปแบบการทำงาน ความคาดหวังของผู้บริโภค และโครงสร้างองค์กรโดยรวม ทั้งนี้ ไทยรัฐ (2566) รายงานว่า องค์กรชั้นนำในประเทศไทยเริ่มนำระบบ AI และ Machine Learning มาใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล ผู้นำในยุคนี้จึงจำเป็นต้องเข้าใจบริบทของ AI อย่างลึกซึ้ง และสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดังกล่าวได้อย่างมีจริยธรรม

ทักษะที่จำเป็นของผู้นำในยุค AI ได้รับการกล่าวถึงในรายงานของ World Economic Forum (2023) ว่าประกอบด้วยทักษะสำคัญหลายประการ ได้แก่ 1) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) เพื่อประเมินข้อมูลและตัดสินใจอย่างแม่นยำ 2) ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ในการเข้าใจและจัดการกับอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น 3) ความเข้าใจด้านเทคโนโลยี (Technological Fluency) ในการใช้งานและปรับใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และ 4) ความสามารถในการปรับตัว

(Adaptability) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาองค์กรฝ่าคลื่นความเปลี่ยนแปลง ในประเทศไทย ศิริพร จันทร์คง (2565) พบว่า ผู้นำที่มีทักษะเหล่านี้สามารถส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการด้วยข้อมูล มีการตัดสินใจบนพื้นฐานของจริยธรรม และสามารถเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมั่นคง

บทบาทของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในสังคมยุค AI

การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management)

ในยุคที่เทคโนโลยี AI เข้ามามีบทบาทสำคัญในองค์กร ผู้นำจำเป็นต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็น และวิธีการดำเนินการเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ (Center for Creative Leadership, 2024) การนำ AI มาใช้ในองค์กรควรเน้นที่การเสริมสร้างความไว้วางใจและการพัฒนาทักษะของพนักงาน เพื่อให้สามารถปรับตัวและเติบโตไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง

การสร้างนวัตกรรมและวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในองค์กร

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมและการเรียนรู้ภายในองค์กร ผู้นำควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างสำหรับความคิดสร้างสรรค์ การทดลอง และการเรียนรู้จากความล้มเหลว เพื่อกระตุ้นให้พนักงานกล้าคิดและลงมือทำสิ่งใหม่ ๆ การพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้ยังช่วยให้องค์กรมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว (Center for Creative Leadership, 2022)

การใช้เทคโนโลยี AI เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำ

ผู้นำสามารถใช้เทคโนโลยี AI เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำและเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ โดยการใช้ AI ในการวิเคราะห์ข้อมูลและคาดการณ์แนวโน้มต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ผู้นำควรมีความรู้และเข้าใจในเทคโนโลยีและสามารถนำ AI มาใช้ได้อย่างมีจริยธรรมและโปร่งใส เพื่อสร้างความไว้วางใจในองค์กร (Bhambhri, 2025) การใช้ AI อย่างมีจริยธรรมยังช่วยให้ผู้นำสามารถตัดสินใจได้อย่างมีข้อมูลและมีความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น (Center for Creative Leadership, 2025)

การตัดสินใจเชิงจริยธรรมในยุคข้อมูลข่าวสาร

ในยุคที่ข้อมูลมีความสำคัญและสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ผู้นำต้องมีความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม โดยคำนึงถึงความเป็นส่วนตัว ความยุติธรรม และผลกระทบต่อสังคม การใช้ AI ในการตัดสินใจควรมีความโปร่งใสและสามารถอธิบายได้ เพื่อป้องกันการเกิดอคติหรือการตัดสินใจที่ไม่เป็นธรรม (Sandel, 2020) ผู้นำควรมีกรอบจริยธรรมที่ชัดเจนในการใช้ AI และส่งเสริมวัฒนธรรมที่เน้นความรับผิดชอบและความโปร่งใสในองค์กร

ความท้าทายและโอกาสของผู้นำในยุค AI

ในสังคมยุค AI ผู้นำเผชิญกับความท้าทายสำคัญหลายประการ ได้แก่ การจัดการกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ความซับซ้อนของข้อมูลจำนวนมหาศาล และความกังวลทางด้านจริยธรรมในการนำ AI มาใช้ ผู้นำจำเป็นต้องพัฒนาทักษะใหม่ เช่น ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ขั้นสูง (critical thinking) ความฉลาดทางอารมณ์ (emotional intelligence) และความเข้าใจด้านเทคโนโลยี (technological literacy) เพื่อสามารถนำองค์กรผ่านการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ)

อย่างไรก็ตาม ยุค AI ก็เปิดโอกาสให้ผู้นำสามารถยกระดับความสามารถขององค์กรได้ผ่านการใช้ AI ในการวิเคราะห์แนวโน้ม การคาดการณ์พฤติกรรมของผู้บริโภค และการออกแบบกลยุทธ์ที่ยืดหยุ่นและทันสมัย นอกจากนี้ AI ยังช่วยลดภาระงานที่ใช้แรงงานเชิงซ้ำ ทำให้ผู้นำสามารถมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาทุนมนุษย์ได้มากยิ่งขึ้น

แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุค AI

การเข้าสู่สังคมปัญญาประดิษฐ์ (AI-driven society) ส่งผลให้บริบทของการเป็นผู้นำในองค์กรเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่ผู้นำเน้นการวางแผนและควบคุมระบบแบบดั้งเดิม กลายเป็นผู้นำที่ต้องมีความสามารถในการปรับตัว คิดเชิงนวัตกรรม และเข้าใจเทคโนโลยี เพื่อรับมือกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สายพิณ หัตถีธรรม, 2566)

การพัฒนาทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) ผู้นำในยุค AI ต้องสามารถคิดวิเคราะห์ปัญหาที่ซับซ้อนจากข้อมูลจำนวนมาก และสามารถสร้างแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การอบรมด้าน Design Thinking และ Problem-Based Learning (PBL) เป็นแนวทางที่ใช้ได้ผลดีในการฝึกผู้นำให้คิดนอกกรอบ (Puccio et al., 2011)

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) และการมีภาวะผู้นำที่ยืดหยุ่น (Adaptive Leadership) แม้ AI จะสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้แม่นยำ แต่ไม่สามารถทดแทนการตัดสินใจที่มี “ความเข้าใจมนุษย์” ได้ ผู้นำจำเป็นต้องมีความสามารถในการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างแรงบันดาลใจให้ทีมทำงานอย่างมีความสุข (Goleman, 2006) โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีอิทธิพลสูง (อำพร ทองแสน, 2565)

การเสริมสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ในองค์กร (Learning Organization) การส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้ตลอดชีวิตและมีพื้นที่ในการทดลองนวัตกรรมใหม่ ๆ จะช่วยสร้างความพร้อมให้กับองค์กรในการปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุค AI งานวิจัยของ บุษบง วรรณสินธุ์ (2561) พบว่าองค์กรที่มีวัฒนธรรมการเรียนรู้จะมีนวัตกรรมที่สูงกว่ามากเมื่อเทียบกับองค์กรทั่วไป

การบูรณาการ AI ในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ AI ควรถูกใช้เป็น เครื่องมือเสริมประสิทธิภาพการทำงานให้ผู้นำ ไม่ใช่เครื่องมือแทนที่ภาวะผู้นำ ผู้นำควรมีความเข้าใจในการใช้ Big Data, Machine Learning และระบบอัจฉริยะเพื่อประกอบการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และตัดสินใจอย่างมีข้อมูลรองรับ

การปลูกฝังจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี เพราะการใช้ AI อย่างมีจริยธรรมเป็นหัวใจสำคัญของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ผู้นำต้องสามารถชี้นำองค์กรให้ใช้ข้อมูลอย่างโปร่งใส ปกป้องความเป็นส่วนตัว และลดอคติที่แฝงอยู่ในอัลกอริทึม (Floridi et al., 2018) โดยเฉพาะในสังคมไทยที่กำลังเริ่มต้นสร้าง “ธรรมาภิบาลข้อมูล” ในหลายองค์กร (ศุภกร เจริญชัย, 2566)

สรุป

บทความนี้ได้กล่าวถึงความสำคัญและบทบาทของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในบริบทของสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิต การทำงาน และการบริหารจัดการในทุกภาคส่วนอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยชี้ให้เห็นว่าในยุคที่เทคโนโลยีมีอิทธิพลสูง ความสามารถของผู้นำในการคิดเชิงระบบ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และรักษาคุณค่าทางจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วยคุณลักษณะและทักษะที่หลากหลาย ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลง การส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับทฤษฎีภาวะผู้นำสมัยใหม่ เช่น Transformational Leadership, Servant Leadership และ Creative Leadership

ผู้นำในยุค AI ไม่เพียงแต่ต้องมีความสามารถทางเทคนิคและการจัดการข้อมูล แต่ยังต้องมีวิสัยทัศน์ในการสร้างคุณค่าร่วมกับบุคลากรในองค์กร ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ บทความยังเสนอแนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในภาคการศึกษา ภาคธุรกิจ และภาครัฐ เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนและมีจริยธรรม ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จึงไม่ใช่เพียงทางเลือก หากแต่เป็น “ความจำเป็น” ในการนำพาองค์กรและสังคมให้สามารถอยู่รอด เติบโต และแข่งขันได้ในยุค AI ที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง

เอกสารอ้างอิง

ไทยรัฐ. (2566, มีนาคม 15). ปัญญาประดิษฐ์กับการเปลี่ยนผ่านขององค์กรไทย. ไทยรัฐออนไลน์. สืบค้นเมื่อ ธันวาคม, 7, 2567, จาhttps://www.thairath.co.th/news/business/technology/2651904

บุษบง วรรณสินธุ์. (2561). **องค์กรแห่งการเรียนรู้กับการสร้างนวัตกรรมในองค์กร.** วารสารบริหารธุรกิจ, 14(1), 23-36.

ศิริพร จันทร์คง. (2565). **การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา.** วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 17(2), 55–68.

ศุภกร เจริญชัย. (2566). **จริยธรรมในการใช้ AI และแนวทางการกำกับดูแลข้อมูลในภาคธุรกิจไทย.** วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศ, 21(3), 78-90.

สายพิณ หัตถีธรรม. (2566). **ภาวะผู้นำในยุค AI: การเปลี่ยนผ่านจากผู้นำแบบเดิมสู่ผู้นำเชิงสร้างสรรค์.** วารสารการบริหารจัดการภาครัฐ, 11(2), 104-120.

สุชาติ อ่อนวงษ์. (2564). **ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทยยุคเปลี่ยนผ่าน.** วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 12(1), 91–107.

อำพร ทองแสน. (2565). **ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้นำกับความสำเร็จขององค์กรในบริบทไทย.** วารสารพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, 9(2), 55-70

Alshammari, A. (2025). **Creative leadership and innovation in digital age organizations.** Journal of Ecohumanism, 3(1), 66–75.

Alshammari, A. (2025). **Creative leadership in dynamic environments: Redefining innovation in the age of AI.** Taylor & Francis.

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). **Improving organizational effectiveness through transformational leadership.** Sage Publications.

Bhambhri, A. (2025). **Want to build an AI strategy? Adobe SVP advises you start with transparency.** TechRadar Pro. Retrieved December 23, 2024, from http://www.techradar.com/pro/want-to-build-an-ai-strategy-adobe-svp-advises-you-start-with-transparency

Center for Creative Leadership. (2022). **Cultivate and sustain a learning culture within your organization.** Retrieved December 23, 2024, from https://www.ccl.org/articles/leading-effectively-articles/cultivate-and-sustain-a-learning-culture-within-your-organization/

Center for Creative Leadership. (2024). **How to be a successful change leader.** Retrieved January 2, 2025, from https://www.ccl.org/articles/leading-effectively-articles/successful-change-leader/

Center for Creative Leadership. (2025). **Navigating the impact of AI in leadership: A social process continues.** Retrieved January 2, 2025, from https://www.ccl.org/articles/leading-effectively-articles/navigating-the-impact-of-ai-in-leadership-a-social-process-continues/

Floridi, L., Cowls, J., Beltrametti, M., et al. (2018). **AI4People—An ethical framework for a good AI society: Opportunities, risks, principles, and recommendations.** Minds and Machines, 28(4), 689–707.

Goleman, D. (2006). **Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ.** Bantam Books.

Greenleaf, R. K. (1977). **Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness.** Paulist Press.

Puccio, G. J., Mance, M., & Murdock, M. C. (2011). **Creative leadership: Skills that drive change.** SAGE Publications.

Sandel, M. (2020). **Ethical concerns mount as AI takes bigger decision-making role.** Harvard Gazette. Retrieved January 2, 2025, from https://news.harvard.edu/gazette/story/2020/10/ethical-concerns-mount-as-ai-takes-bigger-decision-making-role/

World Economic Forum. (2023). **The Future of Jobs Report 2023.** Retrieved December 9, 2024, from https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023